

Pilotní výuka předmětu Cvičná firma na Fakultě financí a účetnictví VŠE v Praze a jeho význam pro profesní uplatnění absolventů

Kateřina Berková¹

Marie Fišerová²

¹ Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra didaktiky ekonomických předmětů; nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; katerina.berkova@vse.cz

² Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra didaktiky ekonomických předmětů; nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; fiserova@vse.cz

Grant: IRS/F1/15/2014

Název grantu: Inovace předmětu „Didaktika cvičné firmy“ ve vztahu ke zkvalitnění přípravy absolventů Fakulty financí a účetnictví VŠE pro podnikovou praxi

Oborové zaměření: AM Pedagogika a školství

© GRANT Journal, MAGNANIMITAS Assn.

Abstrakt Příspěvek předkládá koncepci inovovaného předmětu Didaktika cvičné firmy do podoby integrovaného předmětu Cvičná firma, která byla pilotně implementována do bakalářského studijního programu Finance a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze. Příspěvek je zaměřen na rozbor obecných didaktických aspektů výuky. Součástí jsou ukázky podnikatelského záměru cvičné firmy vypracované v průběhu pilotní výuky zimního semestru 2014/2015 v rámci bakalářského oboru Učitelství praktického vyučování v ekonomickém vzdělávání. V tomto období byly začleněny do inovovaného předmětu nové obsahové a metodické prvky, které mají pozitivní vliv na odborný profil absolventa a také na rozvoj měkkých dovedností. Rozvoj klíčových kompetencí dnes nabývá na významu především z hlediska uplatnění absolventů na trhu práce. K tomu je zapotřebí využívat ve výuce aktivizující metody, které rozvoj těchto schopností podporují. Pozornost je také věnována rozborům výstupů, které zpracovávali studenti pro účely založení cvičné firmy. Jejich zpracování odpovídá reálným postupům, nutným ke vzniku podnikatelského subjektu. Zejména se jedná o vypracování podnikatelského záměru, který obsahuje zakladatelský rozpočet, analýzu trhu se zaměřením na jednotlivé segmenty, marketingovou strategii, systém odměňování, řízení personálních činností, podporu sociálního a profesního rozvoje zaměstnanců.

Klíčová slova Cvičná firma, ekonomické vzdělávání, týmová spolupráce, podnikatelský záměr.

1. ÚVOD

Úspěšné uplatnění absolventa vysoké školy ekonomického zaměření v ekonomické praxi je podmíněno nejenom kvalitní teoretickou přípravou, ale také přípravou praktickou ve vztahu k požadavkům trhu práce a vybavením absolventa měkkými dovednostmi. Přejít do podnikové praxe bývá pro mnohé absolventy obtížné. Nutno upozornit na některé příčiny, které ovlivňují praktickou přípravu absolventa. V terciárním ekonomickém vzdělávání nejsou příliš zastoupeny prakticky orientované předměty podporující rozvoj měkkých dovedností studentů, zkušenostní učení se zaměřením na zakládání a řízení podniku, byť ve virtuálním tržním prostředí. V současné době sílí snahy více podporovat výchovu k podnikavosti

a implementovat ji do různých stupňů vzdělávání. Podle Evropské unie (dokumentu Doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní učení) je podnikavost součástí kompetence Smysl pro iniciativu a podnikavost. Na úrovni této kompetence lze podnikavost definovat jako schopnost aplikovat teoretické poznatky na praktické situace či přímo do praxe. Dále jako schopnost iniciativně se smyslem pro odpovědnost plánovat a řídit projektové činnosti ve vztahu ke stanovenému cíli. Tato kompetence je základem pro rozvoj dalších dovedností v oblasti obchodní činnosti (Hofman, 2012).

Cílem příspěvku je předložit obsahové a metodické prvky, které byly řešitelským pracovištěm implementovány a prakticky vyzkoušeny ve výuce inovovaného prakticky orientovaného předmětu Didaktika cvičné firmy. Tento předmět byl transformován do podoby systému řízení cvičné firmy a jeho hlavním významem je podpořit výchovu k podnikavosti studentů Vysoké školy ekonomické v Praze, prozatím se zaměřením na studenty bakalářského stupně Fakulty financí a účetnictví (dále jen „FFÚ VŠE“). V zimním semestru 2014/2015 byla spuštěna pilotní výuka předmětu Didaktika cvičné firmy v inovované podobě. Nyní pilotní výuka dobíhá a následně bude provedeno hodnocení jejího vlivu na profil absolventa, a to v podobě monitorování rozvoje dovedností studentů v oblasti podnikatelských aktivit a řízení projektové činnosti.

Počínaje letním semestrem 2014/2015 bude spuštěna výuka nového prakticky orientovaného předmětu Cvičná firma, který bude primárně zaměřen na rozvoj tzv. soft skills ve vztahu k podnikové praxi. Tento předmět, jehož garantem je katedra didaktiky ekonomických předmětů FFÚ VŠE, byl nově akreditován a vstoupil do bakalářského studijního programu napříč všemi fakultami VŠE jako celoškolicky volitelný.

Závěr příspěvku je věnován věcnému a didaktickému rozboru výstupů studentů ve formě podnikatelského záměru se zaměřením na zakladatelský rozpočet, kalkulaci, marketingovou politiku, systém odměňování a řízení lidských zdrojů.

2. KONCEPČNÍ POJETÍ INTEGROVANÉHO PŘEDMĚTU CVIČNÁ FIRMA

Předmět je koncepčně vytvořen na bázi projektového vyučování, pro které je typická týmová (skupinová) práce jako forma výuka. Své nezastupitelné místo v tomto předmětu mají aktivizující vyučovací metody, z nichž je nejvíce využívána inscenační metoda (blíže Asztalos, 1996). Předmět je koncepčně konstruován jako simulace činností nezbytných pro založení podnikatelského subjektu, zpracování podnikatelského záměru, vytyčení hlavních cílů a vize, vytvoření organizační struktury, dlouhodobé a krátkodobé plánování, řízení obchodních a ekonomických činností, řízení lidských zdrojů, zpracování dokumentace ve vztahu k finančnímu úřadu a účetní závěrky (Berková, 2014, s. 30).

Za vzdělávací cíle integrovaného předmětu v pojetí cvičné firmy lze považovat (Berková, 2014, s. 30):

- připravit studenty pro realizaci vlastních podnikatelských aktivit a výkon profese v podnikové praxi,
- vychovat budoucí absolventy k podnikavosti,
- rozvíjet praktické dovednosti orientované na založení a řízení firmy,
- rozvíjet praktické dovednosti orientované na obchodní činnost, vedení účetní agendy za podpory ekonomického softwaru,
- rozvíjet praktické dovednosti orientované na zpracování účetní závěrky, dokumentace ve vztahu k finančnímu úřadu a na posouzení finanční situace podniku.

Integrovaný předmět ovlivňuje profil absolventa také po stránce formativní. Obsahová náplň předmětu je konstruována takovým způsobem, který umožňuje efektivně formovat jeho klíčové kompetence (měkké dovednosti), jež je možno rozvíjet zejména praktickými zkušenostmi. Mezi výsledky učení z formativního hlediska lze zařadit:

- schopnost přistupovat k vlastním podnikatelským aktivitám tvořivě a kreativně,
- schopnost vyhledávat příležitosti, být za ně zodpovědný a nést za ně určitou míru rizika,
- efektivně přistupovat k řešení životních úloh,
- efektivně přistupovat k řešení pracovních konfliktů,
- schopnost pracovat v týmu a vytyčit si cíle,
- zvládat stresové situace a racionálně se rozhodovat.

Práce v cvičné firmě se přibližuje svým charakterem a podstatou týmové spolupráci, která mnohdy klade na studenty větší nároky oproti individuální práci, což se také ukázalo v pilotní výuce tohoto předmětu. Podle Velichové (2008a, s. 9) jsou hlavními rysy týmové spolupráce charakter práce (studenti pracují s nedostatkem informací), charakter řízení (studenti odpovídají společně za výsledky), předpoklady úspěchu (ztotožnění se s cíli a jejich pochopení, přesvědčení o výsledku a různorodost týmu), řešení názorových konfliktů (společná diskuse, hledání společné řeči, schopnost přesvědčit ostatní nebo se podřídit ostatním). Pro efektivní fungování týmové práce je nutno skutečně naplňovat uvedené charakteristiky. Při pilotní výuce cvičné firmy byl porušen předpoklad úspěchu. Studenti se na začátku neztotožnili s naplánovanými cíli a při zpracování podnikatelského záměru docházelo k rozporům zejména v oblasti plánování finanční stránky firmy v zakladatelském rozpočtu a dále v oblasti efektivního naplňování úkolů, kladení důrazu na termínovanost a kontrolu jejich plnění. To mělo za následek názorové konflikty mezi členy týmu, které byly vyřešeny formou společné diskuse přímo ve výuce. Tato diskuse byla usměrňována učitelem.

V cvičné firmě pracuje 7 studentů, kteří jsou rozděleni do několika útvarů. V cvičné firmě se uplatňuje zejména plochá organizační

struktura, kde nemůže být uplatněn velký počet stupňů řízení. Mezi typická oddělení se řadí (Berková, Fišerová, 2014):

- kancelář ředitele,
- sekretariát (asistentka ředitele),
- marketing (výzkum, vývoj),
- obchodní oddělení (zásobování, odbyt),
- ekonomické oddělení (všeobecná účtárna, mzdová účtárna),
- personálně-právní oddělení.

Každé oddělení odpovídá za výsledky své práce. Veškeré uskutečněné transakce, ke kterým v cvičné firmě dochází, jsou dokladově zaneseny do účetnictví, které je vedeno pomocí ekonomického softwaru POHODA. Doklady jsou vždy archivovány příslušným oddělením.

Založení cvičné firmy probíhá v souladu s příslušnou českou legislativou. Využívají se příslušné registrační formuláře pro zaregistrování se do veřejných rejstříků (živnostenský rejstřík a obchodní rejstřík), sepsání společenské smlouvy, vypracování návrhu na zápis do obchodního rejstříku apod. Tyto etapy probíhají fiktivně, není ani zajištěna zpětná vazba z okolí firmy, to znamená, že do firmy nepřichází již výpis z živnostenského rejstříku či osvědčení o registraci daní aj. Tyto podklady musí poskytnout učitel. Veškeré poplatky související se založením firmy jsou také zaúčtovány na základě účetních dokladů. Využívají se zejména dokumenty a aktuální informace z Ministerstva průmyslu a obchodu v rámci sekce Podpora podnikání. Doklady přicházející z vnějšího okolí musí opět zajistit učitel. Koncepční pojetí předmětu cvičná firma klade na učitele vysoké nároky po stránce odborné i z hlediska příprav.

Cvičná firma byla založena dvěma společníky jako společnost s ručením omezeným. Před vlastním založením firmy a její registrací studenti vypracovali podnikatelský záměr, který sestává především z těchto oblastí:

- Identifikace společnosti;
- Vymezení předmětu činnosti, vize, prioritních, základních a pomocných cílů;
- Vymezení trhu (jeho velikost, orientace na segment, základní průzkum);
- Marketingová politika (konkurence, produkt, reklamní kampaň, propagace firmy, cena, distribuce);
- Zakladatelský rozpočet, který zahrnuje finanční plán (plánované tržby, vynaložené náklady, výše zisku před zdaněním a po zdanění, vstupní rozvahu, která zahrnuje potřebu majetku a zdrojů krytí, roční cash flow);
- Personální zajištění a řízení lidských zdrojů (počet zaměstnanců, pracovní náplň, systém odměňování a motivace);
- Zpracování SWOT analýzy podnikatelské činnosti.

Cíle musí být stanoveny pro oblasti, které ovlivňují výkonnost a prosperitu cvičné firmy. Jedná se o postavení na trhu, rentabilitu, kapitálovou strukturu, likviditu, sociální cíle aj. (Velichová, 2008b, s. 22).

Úskalí cvičné firmy je především v plánování zdrojů krytí. Tento způsob hry je odtržen od reality, což způsobuje neracionální uvažování studentů. Předpokládají, že veškerý svůj majetek, který vložili do podnikání je financován z vkladů společníků, tedy z vlastního kapitálu. Tento nedostatek vede k tomu, že lze vytvořit společnost s ručením omezeným, jejíž základní kapitál se bude pohybovat v jednotkách milionu, což samozřejmě neodpovídá ekonomické praxi. Studenti nechtějí financovat majetek z cizích zdrojů, což by bylo z praktického hlediska zajímavější pro finanční posuzování zdraví firmy. V tomto ohledu by získali více zkušeností a uvědomovali by si působení daňového štítu. Nutno podotknout, že vše záleží na zvážení učitele, který předmět ovlivňuje.

3. UKÁZKY Z PODNIKATELSKÉHO ZÁMĚRU CVIČNÉ FIRMY

Tato část příspěvku předkládá vybrané ukázky z podnikatelského záměru, konkrétně se jedná o zakladatelský rozpočet a vymezení trhu.

Vymezení trhu

Společnost Bylinka, s. r. o. poskytuje služby pro širokou škálu spotřebitelů. Výrobky jsou určeny pro všechny, bez ohledu na pohlaví i věk, kteří se jakýmkoli způsobem zajímají o přírodní medicínu, zdravý životní styl nebo pro ty, co chtějí vyzkoušet něco nového či jiného.

Bylinka, s. r. o. se zaměřuje zejména na tuzemský trh, a to především na pražské spotřebitele. Velikost trhu je samozřejmě rozšířena o příležitostné spotřebitele – turisty. Z průzkumu trhu vyplývá, že poptávka po přírodních výrobcích v lokalitě Praha 3 není zcela uspokojena. Místním spotřebitelům se naskytuje možnost uspokojovat dané potřeby pouze ve dvou existujících obchodech. Tato skutečnost již naznačuje, že konkurence na trhu není příliš vysoká, ale přesto ani zanedbatelná.

Velikost trhu jsme určili podle počtu obyvatel. V Praze 3 žije přibližně 71 769 obyvatel (údaj k 31. 12. 2012). Od tohoto počtu bylo třeba odečíst děti, které našimi zákazníky pravděpodobně nebudou, a dostali jsme číslo 64 658 obyvatel. Což je počet potenciálních zákazníků, tedy mužů i žen. Počítáme však s tím, že většina zájemců o naše výrobky budou především ženy, a proto se toto číslo samozřejmě ještě sníží. Z celkového počtu potenciálních zákazníků je 30 516 mužů. Předpokládáme, že náš sortiment bude využívat zhruba jedna třetina mužů, tedy přibližně 9 155. Konečný počet zákazníků je tedy 43 207 obyvatel + příležitostné prodeje (zpracováno studenty z předmětu 1DP046 Didaktika cvičné firmy).

Zakladatelský rozpočet

Studenti zpracovali vstupní rozvahu, která znázorňuje potřebu majetku a způsob jeho financování. Jak bylo již popsáno výše, cvičná firma vede studenty k tomu, aby veškerý svůj majetek financovali z vlastních zdrojů. Neuvažují, že v reálné praxi k takovéto situaci příliš nedochází a je třeba se financovat také cizími zdroji, např. formou bankovního úvěru. Dále studenti vypracovali roční rozpočet nákladů a výnosů, rozpočet potřebného kapitálu a roční odhad cash flow. S ohledem na právní formu podnikání – společnost s ručením omezeným – je příliš vysoký základní kapitál, který by umožňoval též založení akciové společnosti. Cvičná firma umožňuje studentům v tomto ohledu zapojovat svoji vlastní fantazii bez uvědomění si míry reálnosti. To lze považovat za hlavní nevýhodu tohoto předmětu. Níže jsou uvedeny ukázky vstupní rozvahy, ročního rozpočtu nákladů a výnosů a ročního odhadu cash flow.

1. Vstupní údaje

Předpokládané průměrné denní tržby	29 914,00 Kč
Průměrné denní náklady na prodávané výrobky a zboží	496 650,77 Kč
Počet zaměstnanců	11
Měsíční mzdy zaměstnanců	180 200,00 Kč
Zdravotní a sociální pojištění zaměstnance	60 200,00 Kč
Energie a otop za měsíc	6 000,00 Kč
Ostatní náklady za měsíc	5 000,00 Kč
Čtvrtletní pojištění	16 666,00 Kč
Vlastní kapitál	8 895 000,00 Kč
Úvěr od banky (úrok 8 %)	- Kč

Zdroj: Interní materiály z předmětu 1DP046 Didaktika cvičné firmy

2. Vstupní rozvaha

Aktiva	Kč	Pasiva	Kč
DHM	5 775 000 Kč	VL. kapitál	8 895 000 Kč
budova	5 000 000 Kč	ZK	8 895 000 Kč
počítač	175 000 Kč		

tiskárny	100 000 Kč		
nábytek	500 000 Kč		
Oběžná aktiva	3 120 000 Kč		
bankovní účet	3 120 000 Kč		
Celkem	8 895 000 Kč	Celkem	8 895 000 Kč

Zdroj: Interní materiály z předmětu 1DP046 Didaktika cvičné firmy

3. Rozpočet potřebného kapitálu (měsíční provozní výdaje)

Náklady na materiál a zboží	242 905,63 Kč
Mzdy	180 200,00 Kč
Energie	6 000,00 Kč
Pojištění	3 364,00 Kč
Ostatní náklady	5 000,00 Kč
Zdravotní a sociální pojištění	60 200,00 Kč
Celkem	497 669,63 Kč

Zdroj: Interní materiály z předmětu 1DP046 Didaktika cvičné firmy

4. Roční rozpočet nákladů a výnosů

Tržby	1 196 542,00 Kč
Nákupe zboží	56 130,00 Kč
Nákupe materiálu	429 683,00 Kč
Mzdy	360 400,00 Kč
Zdravotní a sociální pojištění	120 400,00 Kč
Energie	12 000,00 Kč
Pojištění	11 111,00 Kč
Ostatní náklady	10 000,00 Kč
Odpisy	31 954,00 Kč
Zisk před zdaněním	164 864,00 Kč
Daň z příjmů	31 325,00 Kč
Čistý zisk/ztráta	133 539,00 Kč

Zdroj: Interní materiály z předmětu 1DP046 Didaktika cvičné firmy

5. Odhad cash flow za rok

Čistý zisk	133 539,00 Kč
Odpisy	31 954,00 Kč
Cash flow (pro potřeby podnikatele)	165 493,00 Kč

Zdroj: Interní materiály z předmětu 1DP046 Didaktika cvičné firmy

4. ZÁVĚR

Příspěvek si kladl za cíl předložit novou koncepci prakticky orientovaného předmětu Didaktika cvičné firmy, který byl inovován do podoby řízení cvičné firmy a poukázat na nejdůležitější momenty z pilotní výuky, které jsou významné pro zkvalitnění profilu absolventa. Význam této inovace je zřetelný zejména v oblasti získání praktických zkušeností a dovedností při zakládání vlastní společnosti a zejména naplánování finanční stránky podnikatelské činnosti. Největší zátěž pro studenty je při vypracování podnikatelského záměru, který zahrnuje zpracování zakladatelského rozpočtu a zejména důkladné naplánování podnikových cílů na úrovni strategického a taktického řízení. Studenti si tím rozvíjejí schopnost tvořivosti a podnikavosti. Je zapotřebí, aby měli již odborný základ, který zajišťuje Fakulta financí a účetnictví VŠE. Zkušenosti, které získají zejména v odborné oblasti, jsou velice přínosné pro jejich uplatnění na trhu práce. Absolventi VŠE se uplatňují velice dobře v ekonomické praxi a tato zkušenost jim může být značně užitečná.

Pilotní výuka inovovaného prakticky orientovaného předmětu bude zakončena prezentací výsledků práce všech členů cvičné firmy podle jednotlivých oddělení a za firmu jako celek. Předmět bude dále zakončen hodnocením týmové spolupráce všech členů, a to na úrovni hodnocení studenty a rovněž učitelem. K tomu bude sloužit dotazník s předem vymezenými otázkami. Odpovědi poskytnou učitelé při konečném zhodnocení výsledků práce relevantní informace.

V letním semestru 2014/2015 bude spuštěna výuka předmětu Cvičná firma, který bude zcela zaměřen na založení a řízení firmy. Zároveň do průběhu výuky bude vstupovat odborník v roli konzultanta, který má praktické zkušenosti se založením a řízením společnosti. Studenty seznámí se základními obchodními principy a umožní jim usnadnit zvládnutí tohoto předmětu a zorientovat se v odpovědnostním řízení jednotlivých oddělení.

Zdroje

1. ASZTALOS, O. *Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v České republice*. Praha : VŠE 1996. ISBN 80-7079-319-8.
2. BERKOVÁ, K. Některé poznámky k zavedení předmětu „Cvičná firma“ na FFÚ VŠE v Praze. In: BERKOVÁ, Kateřina (ed.). *Integrace ekonomického vzdělávání*. Praha, 03. 10. 2014. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2014, s. 27–34. ISBN 978-80-245-2049-0.
3. BERKOVÁ, K., FIŠEROVÁ, M. *Cvičná firma: studijní opora*. Brno : Tribun EU, 2014. 72 s. ISBN 978-80-263-0851-5.
4. HOFMAN, V. *Způsoby implementace výchovy k podnikavosti v ekonomickém vzdělávání*. Disertační práce. Praha : VŠE, 2012.
5. Ministerstvo průmyslu a obchodu. 2014. [cit. 20. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/podpora-podnikani/>.
6. VELICHOVÁ, L. *Nové trendy v cvičné firmě*. Bratislava : EKONÓM, 2008a. 60 s. ISBN 978-80-225-2592-3.
7. VELICHOVÁ, L. *Rozhodovací procesy v cvičné firmě*. Bratislava : EKONÓM, 2008b. 130 s. ISBN 978-80-225-2531-2.
8. Interní materiály z předmětu 1DP046 Didaktika cvičné firmy, Praha, VŠE, 2014.

Článek je zpracován jako jeden z výstupů rozvojového projektu „Inovace předmětu „Didaktika cvičné firmy“ ve vztahu ke zkvalitnění přípravy absolventů Fakulty financí a účetnictví VŠE pro podnikovou praxi“ (reg. č. IRS/F1/15/2014) a rovněž je výstupem výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.